

موضوع: خارج فقه مسائل کرونا ویروس

جلسه دهم / ۲۷ فروردین ۹۹

استاد سید احمد خاتمی

خلاصه جلسه گذشته

گفته شده روزه گرفتن سبب کم شدن آب بدن و خشک شدن حلق می شود، زمینه ابتلا به بیماری کرونا ویروس را فراهم می کند. سؤال شده با توجه به زمینه سازی روزه گرفتن برای بیماری آیا روزه گرفتن واجب است؟

پزشکان متخصص و متعهد گفتند روزه گرفتن سبب افزایش مقاومت بدن می شود. روایت «صموا تصحوا» که تجربه پزشکی دیروز و امروز آن را تایید می کند. دکتر مرندی رئیس فرهنگستان علوم پزشکی کشور نامه ای به مراجع تقلید ارسال کرده است. مضمون نامه او روزه سبب مقاومت در برابر ویروس می شود. خلاصه نامه رئیس فرهنگستان علوم پزشکی، روزه گرفتن سبب نمی شود افراد سالم گرفتار بیماری کرونا ویروس بشوند البته افرادی که از پیش مرض های زمینه ای دارد به پزشک مراجعه می کنند و با نظر او وظیفه خود را مشخص می کنند.

بنابراین حکم روزه گرفتن بر اساس آیه شریفه ﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ بِهِ إِذَا أُوعِيَ سَفَرٌ فَعِدَّةٌ مِنْ أَخَرٍ﴾ [1]، اگر کسی مریض باشد یا آنکه روزه گرفتن موجب اشتداد مرض یا دیر خوب شدن آن بشود نباید روزه بگیرد چنین روزه ای امر ندارد و گرفتن آن هم صحیح نیست.

ان قلت: در آیه مطلق مریضی را گفته است و قید ضرر را ندارد

قلت: اطلاقات قرآن مانند قانون اساسی و کلیات است نمی توان در جزئیات به آن استشهاد کرد. و اینکه در روایت امام صادق علیه السلام تمسک به آیه شریفه کردند در حقیقت آیه را در جزئی تطبیق کردند. به عبارت دیگر تطبیق آیه امام علیه السلام می فرمایند مرضی که روزه برای آن ضرر داشته باشد. آن روزه واجب نیست بنابراین هر مرضی موجب سقوط روزه نمی شود. اضافه بر آن اگر امام علیه السلام نیز نمی فرمودند روشن است که من کان مریضاً هر مرضی نیست و عقل این را درک می کند. روایاتی که در جلسه گذشته نقل کردیم تشخیص مریضی را به عهده شخص قرار داده است. این روایت را دوباره می خوانیم

وسائل الشیعة؛ ج ۱۰، ص: ۲۱۹

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ يُونُسَ (عَنْ شُعَيْبٍ) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مَا حَدُّ الْمَرِيضِ إِذَا نَقَعَهُ فِي الصَّيَامِ فَقَالَ ذَلِكَ إِلَيْهِ هُوَ أَعْلَمُ بِنَفْسِهِ إِذَا قَوِيَ فَلْيَصُمْهُ [2].

سند روایت

عن شعيب در پرانتز گذاشته شده است. پس معلوم می شود در برخی از نسخه ها عن شعيب است و بر برخی نسخه ها نیست. در کتاب کافی چاپ دارالحدیث که با هفتاد نسخه تطبیق داده شده از نسخه عن شعيب دارد. بنابراین نقل این نسخه ها یونس بن عبد الرحمن عن شعيب عرقوفی روایت ندارد. ولی یونس بن یعقوب از شعيب عرقوفی روایت دارد. مقدس اردبیلی در جامع الرواة ج ۱ ص ۴۰۰ می فرماید: عنه- یونس بن یعقوب- فی التهذیب فی باب الذبح و فی باب الزیادات فی فقه الحج، شعيب عرقوفی از اصحاب امام صادق و امام کاظم علیهما السلام است. خواهر زاده ابو بصیر یحیی بن قاسم و از امام صادق و امام کاظم روایت دارد ثقه عین له اصل عنه ابن ابی عمیر و حماد بن عیسی. لکن یونسی که از شعيب نقل می کند یونس بن عبد الرحمن نیست. محقق خویی در معجم رجال الحدیث ج ۲۰ ص ۲۲۷ می فرماید: وقع بعنوان یونس بن عبدالرحمان فی اسناد کثیر من الروایات، تبلغ مئتين و ثلاثة و ستين مورداً. روی عن و محمد بن مسلم. بنابراین یونس از محمد بن مسلم روایت دارد ولی از شعيب عرقوفی روایت ندارد. یونسی که از شعيب روایت دارد یونس بن یعقوب است. محمد بن عیسی از یونس بن عبدالرحمن روایت دارد. بنابراین آنچه در پرانتز گذاشته شده درست است که احتمالاً شعيب نباشد و حق این است که شعيب نیست.

دلالت روایت

حد مریضی هنوز تتمه مرض را دارد؛ روضه بگیرد؟ معنای نَقَع، در صحاح اللغة: نَقَعَهُ مِنْ مَرَضِهِ بِالْكَسْرِ نَقَعًا إِذَا صَحَّ وَ وَهُوَ فِي عَقْبِ عِلَّتِهِ . [3] وقتی نقه گفته می شود که هنوز تتمه مرض را داشته باشد. ابن اثیر در نهاییه می گوید: نقه فهو ناقه اذا برء و افاق و كان قريب العهد بالمرض لم يرجع اليه كمال صحته و قوته. یعنی هنوز از مریضی خوب خوب نشده و ضعف بدن را هنوز دارد. علامه مجلسی در مرآة العقول ج ۱۶ ص ۳۰۸ نقه ای خرج من مرضه و بقي فيه ضعف. و يمكن ان يقال النقاهة بقية من المرض. هنوز نقاهت مریضی را دارد. سوال شده، شخصی مریض است اما به طور کامل خوب نشده آیا روزه بگیرد؟ امام علیه السلام می فرماید: اگر بدن او قوی شد و روزه گرفتن سبب بقای بیماری یا تشدید و یا دیرتر خوب شدن نشود، روزه گیرد. بنابراین مطلق المرض سبب روزه نگرفتن نیست بلکه مراد مرضی که روزه در آن

تاثیر گذار باشد و وجوب روزه را ساقط می کند و اگر روزه بگیرد مسقط تکلیف نیست و باید قضای آن را بگیرد. بنابراین حکم کلی گفته شد و حکم وضعی توسط پزشکان توضیح داده شد.

چند نکته در رابطه با روزه

1- روزه حکم فردی است و نمی توان بخاطر مریضی یک یا چند نفر گفته شود دیگران روزه نگیرد.

2- روزه گرفتن تکلیف روزانه است یعنی وضعیت هر روز خود را باید ملاحظه کند آیا بخاطر مریضی می تواند روزه بگیرد یا نمی تواند؟ اگر بخاطر بیماری نتوانست روزه بگیرد این حکم مختص همان روز است و نمی توان برای دیگر روزها سرایت بدهد مگر اینکه در روزهای دیگر نتواند روزه بگیرد. و نیز به این بهانه اکتفا به روزه روز های عزیز نکند کفاره و قضا بر او واجب می شود.

3- اگر با رعایت همه تدابیر احتیاطی و پیش گیرانه ترس عقلایی ابتلا به کرونا و ویروس را داشته باشد باید هر روزی که از روزه گرفتن آن می ترسد وجوب روزه از او ساقط می شود.

4- اگر با ماندن در خانه و عدم اختلاط نزدیک با دیگران، و با استفاده از ماسک و دستکش و رعایت مراقبت های بهداشتی از بیماری جلوگیری کند و اگر رعایت کردن سختی غیر قابل تحمل نداشته باشد روزه از او ساقط نمی شود.

5- خوردن آب و مایع برای کاهش آب موجود در بدن و خشک شدن حلق که عامل ابتلا بر بیماری کرونا است موجب سقوط روزه نمی شود مگر در افراد خاصی که با نظر پزشک روزه از او ساقط می شود و اگر با ماندن در خانه بدون اینکه در زندگی آنها لطمه ای ایجاد شود باید با ماندن در خانه روزه بگیرند و در صورتی نمی تواند شغل خود را تعطیل کند و احتمال عقلایی ابتلا با روزه گرفتن وجود داشته باشد روزه ساقط می شود ولی اگر این احتمال داده نشود روزه ساقط نمی شود. در صورت جواز افطار حق روزه خاری در ملاء عام را ندارند. پس با عذر واقعی شرعی روزه ساقط می شود و عذر ساختگی موجب سقوط وجوب روزه نیست.

در باره خمس به صورت اجمال در چلصات گذشته جواب دادیم، من بیده الخمس که عبارت از حاکم یا مرجع تقلید باید اجازه بدهد. مکلف نمی تواند بدون اجازه مرجع تقلید خمس را مصرف مبارزه با ویروس کند. مطلب دیگر خرج از موقوفات متوقف بر نظر واقف است که عین وقف در چه چیزی خرج بشود بنابراین از موقوفات مساجد و مانند اینها را نمی توان در مبارزه با ویروس خرج کرد.

[1] بقره/سوره ٢، آيه ١٨٥.

[2] وسائل الشيعة، الشيخ الحر العاملي، ج ١٠، ص -٢٢٠، ٢١٩ أبواب من يصح منه الصوم، باب ٢٠، ح ٣، ط آل البيت.

[3] صاح اللغة، ج ٥ ص ٢٢٥٣.